

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้างนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ศึกษาจุดเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อพิจารณาถึงการรับรู้ของผู้ปกครองที่มีต่อภาวะซึมเศร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาและโรงเรียนพุทธจักรวิทยาว่าเป็นอย่างไร มีความแตกต่างกันหรือไม่ รวมทั้งปัจจัยสำคัญซึ่งอาจทำให้การรับรู้ของผู้ปกครองต่อภาวะซึมเศร้าของนักเรียนทั้งสองโรงเรียนแตกต่างกันเพื่อเป็นแนวทางในการแนะนำและวางแผนเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองในการที่จะมีส่วนร่วมเพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมบุตรหลานของตนให้สามารถพัฒนาพฤติกรรมตามศักยภาพที่มีและมีสุขภาพจิตที่ดีต่อไป

ตัวอย่างประชากร

ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยเลือกชั้นเรียน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง แล้วจึงนำมาคัดเลือกห้องเรียน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

ประชากรเป้าหมาย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตปทุมวัน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 4 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาและโรงเรียนพุทธจักรวิทยา โดยการสุ่มอย่างเจาะจง

ต่อไปทำการสุ่มห้องเรียน เพื่อให้ได้นักเรียนตามขนาดตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย

เกณฑ์การคัดเลือกเข้าศึกษา (Inclusion Criteria)

1. เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาและโรงเรียนพุทธจักรวิทยาที่ได้มาจากการคัดเลือก
2. ผู้ปกครองและนักเรียนอยู่ร่วมในครอบครัวเดียวกันในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน
3. ผู้ปกครองสามารถอ่านออกเขียนได้
4. สัมครใจเข้าร่วมการวิจัย
5. เป็นนักเรียนที่อยู่ในวัยรุ่น ไม่จำกัดเพศ สังคม วัฒนธรรม

เกณฑ์การคัดออกจากการศึกษา (Exclusion Criteria)

เป็นเด็กที่มีโรคทางกายหรือทางจิตประสาทรุนแรงจนไม่สามารถให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ขนาดตัวอย่าง

การคำนวณขนาดตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คำนวณโดยใช้สูตร

เนื่องจาก (PeHi TA:1981and Levent Kuey,CengiZ Gulac:1989)

ศึกษาความซุกของภาวะซึมเศร้า พบร้อยละ 20

$$N = \frac{Z^2 PQ}{D^2}$$

Z^2 = ค่าของ Standard Error 5 %

P = ความซุกของภาวะซึมเศร้าของเด็กวัยรุ่น

Q = 1-P

D^2 = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5 %

N = 265 คน

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาการได้รับแบบสอบถามจากผู้ปกครองไม่ครบ จึงใช้ขนาดตัวอย่าง 300 คน แบ่งเป็น 2 โรงเรียน ๆ ละ 150 คน

เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

1. ขั้นตอนการสุ่มโรงเรียน

เลือกโรงเรียนพุทธจักรวิทยาและโรงเรียนเตรียมอุดม โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างเฉพาะ

2. ขั้นตอนการคัดเลือกชั้นเรียน

เลือกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (เพื่อขจัด Confounding Bias) อันจะเกิดจากความเครียดในการเตรียมสอบเข้ามหาวิทยาลัยของเด็กชั้นมัธยมปีที่ 5-6)

3. ขั้นตอนคัดเลือกห้องเรียน

เลือกห้องเรียนโดยสุ่มอย่างง่าย จำนวนห้องตามขนาดตัวอย่าง

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษามีห้องเรียนทั้งหมด 37 ห้อง แบ่งเป็นสายศิลปภาษา - ฝรั่งเศส 4 ห้อง ศิลป-เยอรมัน 2 ห้อง ศิลป-คณิต 6 ห้อง และวิทยาศาสตร์-คณิต 25 ห้อง

สุ่มได้ห้องเรียน ดังนี้

สายศิลป-ฝรั่งเศส	ห้อง	4/79	จำนวน	46	คน
สายศิลป-คณิต	ห้อง	4/70	จำนวน	47	คน
สายวิทยาศาสตร์	ห้อง	833	จำนวน	45	คน
"	ห้อง	822	จำนวน	12	คน

โรงเรียนพุทธจักรวิทยา มีห้องเรียน 5 ห้อง สายวิทยาศาสตร์ 1 ห้อง สายศิลป์ 2 ห้อง สายธุรกิจศึกษา 2 ห้อง

ผู้มาได้ห้องเรียน ดังนี้

สายวิทย์	ห้อง	4/1	จำนวน	41	คน
สายศิลป์	ห้อง	4/2	จำนวน	44	คน
สายธุรกิจศึกษา	ห้อง	4/4	จำนวน	49	คน
"	ห้อง	4/5	จำนวน	16	คน

4. ขั้นตอนคัดเลือกนักเรียน

- ให้นักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 4 ทุกคนในห้องที่เลือกทั้งหมดและชายทำแบบวัดภาวะซึมเศร้า HRSR
- ให้ผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทำแบบทดสอบ CIS

การสังเกตและการวัด (Observation and Measurement)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ใช้กับนักเรียน แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. แบบสอบถามทั่วไป เกี่ยวกับข้อมูลของนักเรียน เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา ระยะเวลาอยู่ร่วมกับพ่อแม่ เป็นต้น

2. แบบวัดภาวะซึมเศร้า

- Health Related Self-Report Depression Scale (HRSR)

ดวงใจ กสานติกุลและคณะ (2540) เป็นแบบวัดการวินิจฉัยภาวะซึมเศร้าในประชากรไทย

แบบวัดนี้มีทั้งหมด 20 คำถาม เกี่ยวกับอาการต่าง ๆ รวมทั้งอาการแสดง (Sign) 2 อย่าง คือ ความวิตกกังวลหรือเศร้า และการพยายามฆ่าตัวตาย ซึ่งจะช่วยในการค้นหาและยืนยันภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยงในการฆ่าตัวตาย ซึ่งมี 3 item (รู้สึกดี มีความพอใจในชีวิต และชีวิตมีค่า) ตรงนี้จะสามารถแยกได้ชัดเจนระหว่างคนปกติและคนไข้โรคซึมเศร้า

วิธีคิดคะแนน

คะแนนจะเริ่มจาก 0-3 โดย

ไม่เลย = 0 บางครั้ง = 1 ค่อนข้างบ่อย = 2 บ่อย ๆ = 3

ส่วนข้อที่ 5 10 15 คะแนนจะกกลับกัน โดยเริ่มจาก 3-0

ส่วนข้อที่ 20 คะแนน 3 = เคย 0 = ไม่เคย

แบบสอบถามนี้เป็นแบบวัดด้วยตนเอง ใช้ง่ายและสะดวก ใช้เวลาทำน้อยกว่า 10 นาทีต่อครั้ง

ในการวิจัยครั้งนี้ คะแนนของ HRSR \geq 25 แสดงถึง นักเรียนมีภาวะซึมเศร้า

ได้ทดลองศึกษาในคนไข้ 405 คน คนปกติ (control group) 890 คน อายุอยู่ระหว่าง 15-60 ปี \bar{X} = 34 ปีในแต่ละกลุ่มอายุ ได้ค่าความเชื่อมั่น (Chronbach's) ของ HRSR 0.91 และมีความตรงสูง คะแนนที่ 30 ให้ 90.2 specificity และ 85.3 sensitivity สำหรับ Major depression คะแนนที่ 25 ให้ 93.4 specificity และ 75.1 sensitivity และสามารถแยกคนที่ซึมเศร้าและป่วยด้วยปัญหาสุขภาพจิตในชุมชนได้ ดังนั้นจึงสามารถเป็นเครื่องมือที่ใช้ตรวจวินิจฉัยแยกโรคได้

แบบสอบถามที่ใช้กับผู้ปกครอง

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประวัติผู้ปกครอง เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ อาชีพ เป็นต้น
2. แบบประเมินปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กซึ่งอาจเนื่องมาจากภาวะซึมเศร้า

- The Columbia Impairment Scale (CIS) Bird(1993)

แบบสอบถามมีทั้งหมด 13 ข้อแต่ละข้อใช้ Likert Scale การประเมินมี 6 ระดับให้คะแนนตั้งแต่ 0 (ไม่มีปัญหา) - 4(มีปัญหามาก) และช่องประเมินไม่ได้ ซึ่งไม่นำมาคิดคะแนนคะแนนรวมทั้งหมดตั้งแต่ 0-52 คะแนน

แบบสอบถามนี้พัฒนาเพื่อให้อาจารย์และผู้ปกครองที่รู้จักเด็กดีได้ใช้ประเมินปัญหาพฤติกรรมของเด็ก CIS จะแสดง Respondent-Based Rating ซึ่งไม่ขึ้นกับผลของการวินิจฉัยทางคลินิก แบบทดสอบ CIS สามารถนำไปใช้ได้ง่าย และใช้เวลา

ทำเพียงไม่กี่นาที

ข้อ 1 4 8 13	เป็นคำถามเกี่ยวกับพยาธิสภาพทางจิต
ข้อ 5 12	เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กในโรงเรียน การทำงาน
ข้อ 6 11	แสดงถึงพฤติกรรมขมขื่น
ข้อ 2 3 7 9 16	แสดงสัมพันธภาพกับคนอื่น

ผลการทดลองนำร่องของ Bird et al (1994a)⁽⁴⁰⁾ ชี้ให้เห็นว่า CIS มีคุณสมบัติของ Psychometric ที่ดีเยี่ยม มีความถูกต้องและความเชื่อถือได้ในเกณฑ์สูงเมื่อใช้กับเด็กอายุ 9-17 ปี และยิ่งสูงขึ้นเมื่อให้พ่อแม่ใช้ประเมินเด็ก ค่า Mean ของ CIS ทั้งเด็กและพ่อแม่มีนัยสำคัญสูง แสดงให้เห็นว่า CIS สามารถชี้ให้เห็นถึงปัญหาการเรียนและพฤติกรรมได้ (Functional) อย่างถูกต้อง (Validity) โดยเฉพาะเมื่อให้พ่อแม่ใช้ประเมินลูก โดยแสดงให้เห็นถึง Moderate To High Psychological Dysfunction

คะแนนของ CIS > 16 แสดงถึง การมีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กซึ่งอาจเนื่องมาจากมีภาวะซึมเศร้า

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม HRSR และ CIS ซึ่งผู้วิจัยได้แปลมา ซึ่งจะทำให้การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ก. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาวิชา (Context Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบ CIS ที่แปลเป็นภาษาไทย ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิสมาชิกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

- 1.รศ.พญ. ดวงใจ กสานติกุล
อาจารย์ประจำภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2.รศ.นพ. อ่ำพล สุอำพัน

อาจารย์ประจำภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

3. นพ.นิพัทธ์ กาญจนธนาเลิศ

อาจารย์ประจำภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

ภายหลังจากผู้ทรงคุณวุฒิได้ทำการตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบ
CIS ฉบับภาษาไทย ไปทดลองใช้กับผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนเรยีนเซ็นต์โยเซฟ จำนวน
10 คน พบว่า ผู้ปกครองเข้าใจชัดเจน และสามารถประเมินการรับรู้ของผู้ปกครองตาม
แบบทดสอบได้

ข. การทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้นำแบบวัด CIS ฉบับภาษาไทย
ทดลองใช้กับผู้ปกครองของเด็กปกติอายุระหว่าง 15-17 ปี จำนวน 50 คน ในหลายโรงเรียน
และผู้ปกครองของเด็กในช่วงอายุเดียวกันที่มารับการตรวจสุขภาพจิตที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาล
บาลจุฬาลงกรณ์และโรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร
จริงของการศึกษาคั้งนี้ นำค่าคะแนนจริงที่ได้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น ได้เท่ากับ 0.88
และ 0.81 ตามลำดับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

ก่อนการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำ Try out ในเด็กนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 4 ของโรง
เรียนวัดประดู่ในทรงธรรม จำนวน 30 คน โดยให้เด็กนักเรียนทดลองทำแบบทดสอบ HRSR
และผู้ปกครองทดลองทำแบบทดสอบ CIS ทั้งเพศชายและหญิง อายุระหว่าง 35-60 ปี ที่
ไม่ใช่ตัวอย่างประชากรจริงของการศึกษาคั้งนี้ นำค่าคะแนนจริงที่ได้นำมาคำนวณหาค่าความ
เชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.86 โดยใช้สูตรของครอนบัก หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

กระบวนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 พย.2540 - 28 กพ.2541 โดยมีขั้นตอน
ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการก่อนการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้นำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปแสดงเพื่อติดต่อขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และโรงเรียน พุทธจักรวิทยา เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงติดต่อประสานงานกับอาจารย์ฝ่ายวิชาการและฝ่ายแนะ แนวของโรงเรียน เพื่ออธิบายถึงวัตถุประสงค์และรูปแบบในการเก็บข้อมูล ทั้งสองโรงเรียนได้ดำเนินการเก็บข้อมูล ดังต่อไปนี้

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาจะมีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนทุกปี ปีนี้ ตรงกับวันที่ 30 มกราคม 2541 ซึ่งผู้วิจัยได้ไปดำเนินการ ดังนี้

1. ติดต่อกับอาจารย์ประจำชั้นของห้องที่สุ่มตัวอย่างได้ เพื่ออธิบายถึง วัตถุประสงค์และวิธีการใช้แบบสอบถามก่อนวันประชุมผู้ปกครอง
2. เมื่อถึงขั้นประชุมผู้ปกครองนักเรียน หลังจากประชุมที่ห้องประชุมใหญ่ แล้วผู้ปกครองและนักเรียนได้กลับเข้าห้องเรียนเพื่อพูดคุยปรึกษากับอาจารย์ประจำชั้น ช่วงนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอเก็บข้อมูล เนื่องจากมีหลายห้องอาจารย์ประจำชั้นจึงเป็นผู้ช่วยอธิบาย ถึงวัตถุประสงค์และวิธีการตอบแบบสอบถาม ส่วนผู้วิจัยจะแวะตามห้องที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและนักเรียนได้สอบถามกรณีเกิดปัญหาขึ้นเนื่องจากการตอบแบบสอบถาม โดยได้รับการประสานงานเป็นอย่างดีจากอาจารย์แนะแนวของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
3. เก็บแบบสอบถาม โดยผู้ปกครองและนักเรียนใช้เวลาทำแบบสอบถามประมาณ 20-30 นาที
4. เก็บแบบสอบถามได้ 134 ชุด เนื่องจากมีผู้ปกครองไม่ได้มาในวัน นี้จึงประสานงานกับฝ่ายทะเบียนประวัติในการขอที่อยู่ของนักเรียน เพื่อทำการติดต่อต่อไป
5. เมื่อได้ที่อยู่ของนักเรียนแล้ว ได้ดำเนินการดังนี้ คือ
 - โทรศัพท์ติดต่อผู้ปกครองก่อน อธิบายถึงวัตถุประสงค์และการตอบแบบ สอบถามพร้อมทั้งขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์
 - ในกรณีที่ไม่มีเบอร์โทรศัพท์ ผู้วิจัยได้เขียนจดหมายอธิบายถึงวัตถุประสงค์ และการตอบแบบสอบถาม พร้อมด้วยเบอร์โทรศัพท์ของผู้วิจัยเพื่อสอบถามเวลามีข้อสงสัย ประการใด ทำการส่งทางไปรษณีย์ โดยส่งไปจำนวน 16 ชุด ได้รับคืนจำนวน 9 ชุด

โรงเรียนพุทธจักรวิทยา

เนื่องจากโรงเรียนพุทธจักรไม่มีการประชุมผู้ปกครอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ติดต่ออาจารย์ประจำชั้นที่ทำการสุ่มตัวอย่างได้ อธิบายถึงวัตถุประสงค์และการใช้แบบสอบถาม พร้อมทั้งขออนุญาตคุยกับนักเรียนเป็นห้อง ๆ ไป

2. ผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์และการตอบแบบสอบถามทั้งสองแบบและได้ให้นักเรียนทำแบบสอบถาม HRSR ก่อน ในส่วนของผู้ปกครองผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.1 ขอความร่วมมือจากนักเรียนช่วยอธิบายให้ผู้ปกครองเข้าใจวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ และแนบจดหมายขอความร่วมมือจากผู้ปกครองพร้อมทั้งนัดวันที่จะไปพบ ซึ่งขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

- ขอความร่วมมือมาพบที่โรงเรียนในกรณีของผู้ปกครองสะดวก ชั้นนี้ได้ 14 ชุด
- ขออนุญาตไปพบที่บ้าน โดยผู้วิจัยได้ให้นักเรียนพาไป และบางรายผู้วิจัยได้ไปเองโดยให้นักเรียนเขียนแผนที่ให้ ชั้นนี้ได้ 92 ชุด
- ในกรณีที่ผู้ปกครองไม่สะดวกให้ไปพบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยประสานงานกับฝ่ายทะเบียนเพื่อขอที่อยู่และทำการติดต่อทางไปรษณีย์ โดยดำเนินการดังนี้
 - โทรศัพท์ติดต่อผู้ปกครองก่อน และอธิบายถึงวัตถุประสงค์และการตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์
 - ในกรณีที่ไม่มีเบอร์โทรศัพท์ ผู้วิจัยได้เขียนจดหมายอธิบายถึงวัตถุประสงค์และการใช้แบบสอบถามพร้อมด้วยเบอร์โทรศัพท์ของผู้วิจัย เพื่อสอบถามกรณีมีข้อสงสัยใดๆ ในตอบแบบสอบถาม ทำการส่งทางไปรษณีย์ โดยส่งไป 44 ชุด ได้คืนมา 34 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่รวบรวมได้ และตรวจสอบแล้วว่าถูกต้อง นำลงรหัสบันทึกข้อมูล และทำการวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป spss/pc ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป สถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน